

GWIAZDY NAD GŁOWĄ

POWSTANIA ŚLĄSKIE 1919–1921

„Skrzydła w pancerzach. Gwiazdy nad głową” –
seria komiksów na stulecie Bitwy Warszawskiej oraz w rocznicę Powstań Śląskich
Projekt Wojewody Opolskiego
Sfinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA
na lata 2017–2022.

Wojewoda Opolski
Adrian Czubak

niedoległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

MUZEUM PIASTÓW ŚLĄSKICH
w Brzegu

Instytut Śląski

GWIAZDY NAD GŁOWĄ

POWSTANIA ŚLĄSKIE 1919–1921

scenariusz: Michał Cetnarowski
ilustracje: Marcin Kulakowski

*O! moja siostró... wszakże to na niebie
Jeśli nie słońce, to gwiazdy nad głową...*

Juliusz Słowacki, Balladyna

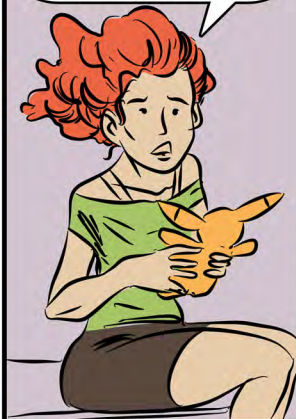

NIEMADRA GASKO. JAK BĘDZIESZ NA STU-
DIACH JAK JA, TO MOŻE
ZACZNIESZ SAMĄ MYŚLEĆ.
MUSZĘ WRACAĆ DO BERLI-
NA. PRZECIĘZ OLAF TAM
NA MNIE CZEKA.

ALE NAPRAWDĘ CHCESZ
WYJECHAĆ W TAKIEJ CHWILI?
UNIWEREK WAM ZARAZ
ZAMKNA, JAK TAK DALEJ
POJDZIE. JEŚLI TO TEN
JEDYNY, TO CHYBA POCZEKA
KILKA DNI, NO NIE?

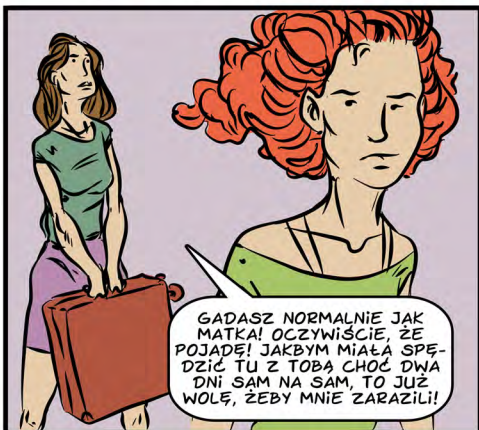
NIE PANIKUJ, SIOSTRA,
PRZECIĘZ WYJEJĘDZAM
TYLKO NA WEEKEND.
STĘSKNILIŚMY SIĘ Z
OLAFEM. ALE CO TY O
TYM WIESZ!

ALE TY JESTEŚ BEZMYŚLNA!
MYŚLISZ CZASEM O INNYCH? A
JAK COŚ PRZYWIEZIESZ I ZARA-
ZISZ RODZICÓW? A JEDZ SOBIE,
JEDZ! MOŻE JUŻ TAM ZOSTA-
NIE SZ NA ZAWSZE!

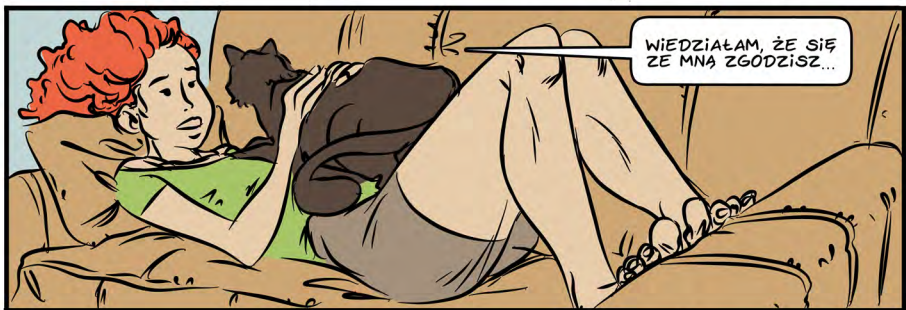
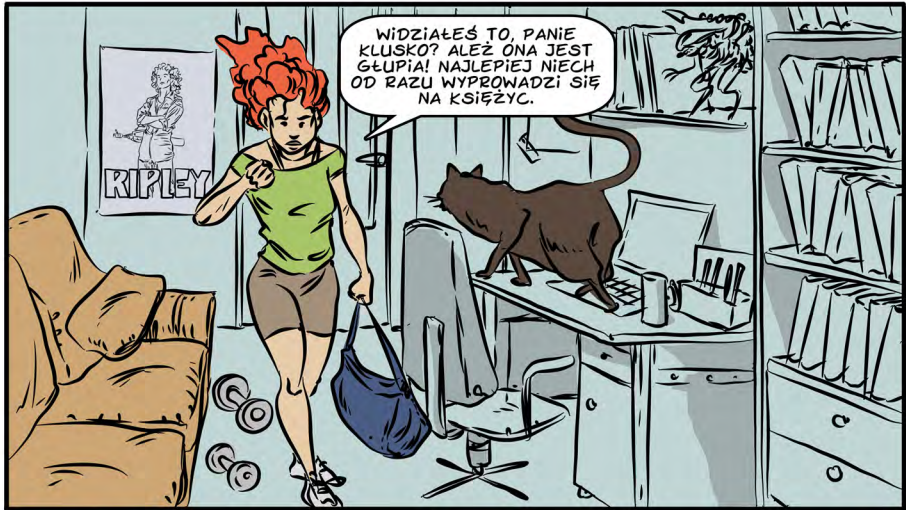

GADASZ NORMALNIE JAK
MATKA! OCZYWIŚCIE, ŻE
POJADĘ! JAKBYM MIAŁA SPE-
DZIĆ TU Z TOBĄ CHOĆ DWA
DNI SAM NA SAM, TO JUŻ
WOLĘ, ŻEBY MNIE ZARAZILI!

TRZASK!

JAREK, JESTEŚ TAM?
MIAŁAM PASKUDNY
DZIEŃ...

SŁYSZAŁAŚ?
O TEJ SZKOLE...

NO, TROCHĘ
LIPA.

LIPA? CO TY GADASZ.
RACZEJ FERIE WIO-
SENNE CHYBA.

NO NIE, TY TEŻ? ALE
WIESZ, ŻE PANDEMIA
TO NIE ZABAWA?

ALE PRZYJNAJ
SAMA, W KONCU
BĘDZIE MOŻNA
PRZECZYTAĆ TE
WSZYSTKIE
KSIĄZKI...

KSIĄZKI, TY?
BO UWIERZĘ :-P
CHYBA RACZEJ
WYMASTERUJESZ
PLATYNĘ
„DZIKIEGO GONU”...

MINAŁ TYDZIEŃ

KINGUŚ, SŁOŃCE MOJE,
SKOCZYSZ PO BUTKI?
TYLKO MASECZKI NIE
ZAPOMNIJ.

MHM, TERAZ TO SŁOŃCE,
ALE JAK PRZYCHODZI DO
NEGOCJOWANIA KIESZON-
KOWEGO, TO NAGLE BURZA
I GRADOBICIE.

NO WEŻ... DO
NICZEGO SIĘ
NIE PRYZNAM!

PRZEPRASZAM,
PANIENKA MOŻE
MI POMÓC?

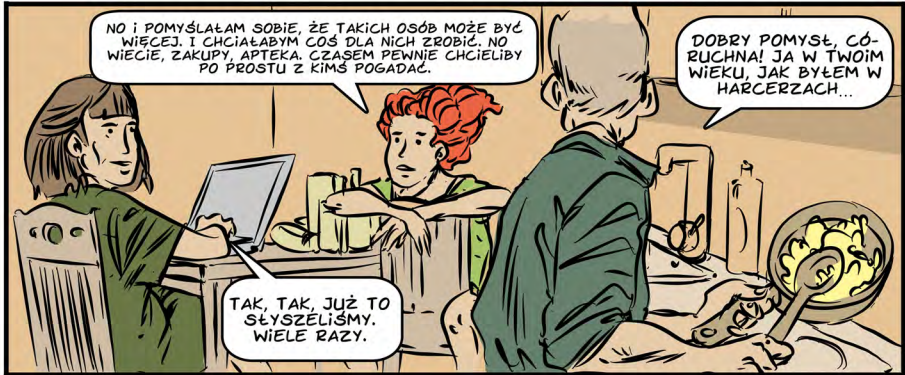
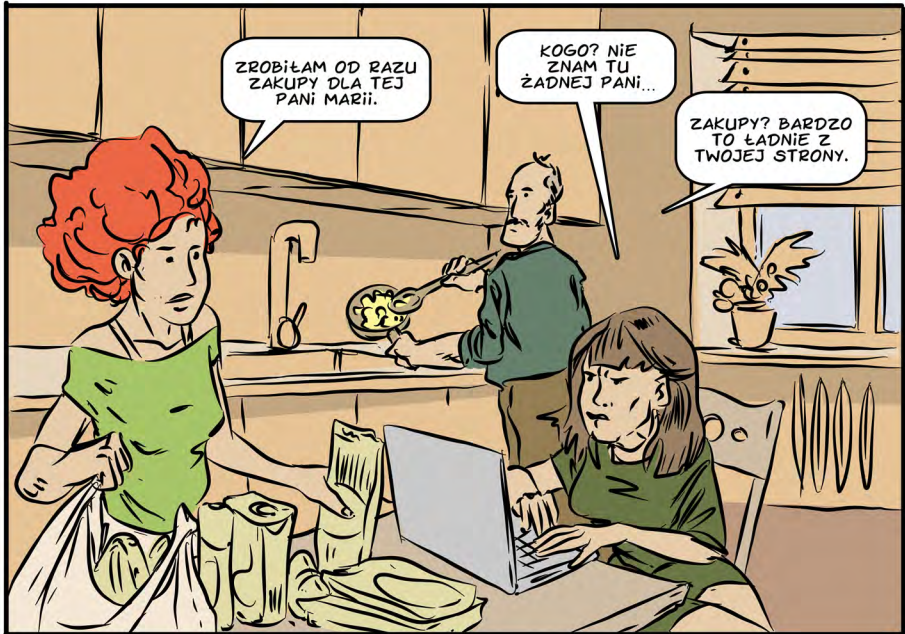
JASNE, O CO CHODZI?
I NIE ŻADNA PANIENKA,
BEZ PRZESADY. TO NIĘ
DZIEWIĘTNASTOWIECZNA
POWIEŚĆ DLA PENSJONAR-
REK. KINGA JESTEM.

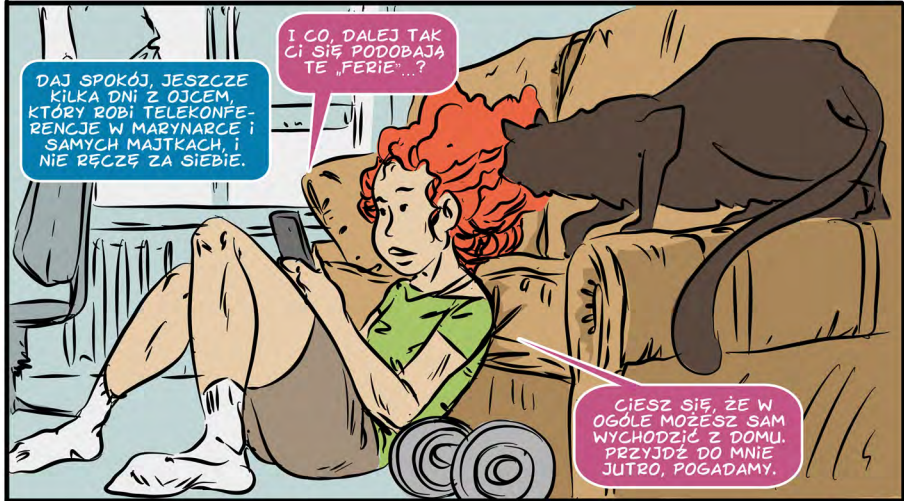

MIŁO MI, MARIA.
A BO TYLE SIĘ
SŁYSZY O TEJ
CAŁEJ IZOLACJI...
A JA MAM JUŻ
SWOJE LATA, NIE
ZROBIŁABYS MI,
DZIECKO, ZAKUPÓW,
SKORO I TAK WYCHO-
DZISZ DO SKLEPU?

JASNE,
CZEMU NIE.

DAJ SPOKÓJ, JESZCZE
KILKA DNI Z OJCEM,
KTÓRY ROBI TELEKONFERENCJE
W MARYNARCE I
SAMYCH MAJTKACH, I
NIE RĘCZĘ ZA SIEBIE.

I CO, DALEJ TAK
CI SIĘ PODOBAJA
TE „FERIE”...?

CIESZ SIĘ, ŻE W
OGÓLE MOŻESZ SAM
WYCHODZIĆ Z DOMU.
PRZYJDŹ DO MNIĘ
JUTRO, POGADAMY.

ZAŁÓŻ MASECZKĘ
PORZĄDNIĘ,
NO CO TY?

NO JUŻ, JUŻ,
DOBRA...

SŁUCHAJ, MYŚLĘ, ŻE
WYKOMBINOWAŁAM,
CO MOŻEMY ZROBIĆ.

CHODŹ, COŚ
CI POKAZĘ.

MIAŁY KOLEJNE
DNI

NO JUŻ, PANIE
KLUSKO, JUŻ.

DZIEKI! MOŻE TO TROCHE
POTRWAĆ. PRZED SKLEPAMI
KOLEJKI TAKIE, ŻE Z DWA
PODCASTY MOŻNA ODŚLU-
CHAĆ W TYM CZASIE.

WIEM, WIEM,
NIGDZIE SIĘ
NIE WYBIERAM...

DZIEKUJE,
KOCHANIENKA.

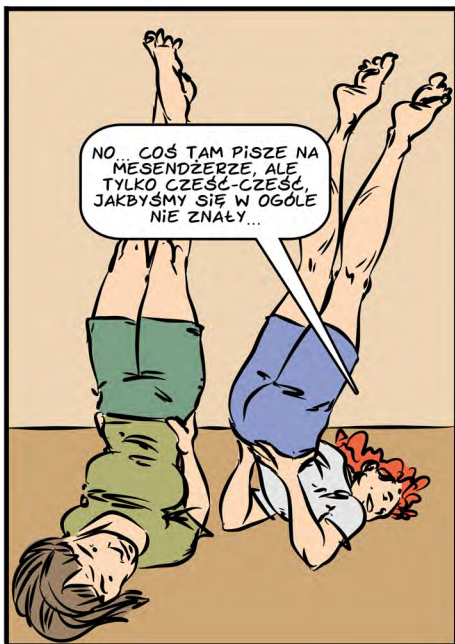
TYLKO PROSZĘ JE PO-
TRZYMAĆ DO JUTRA
NA KWARANTANIE.
ALBO W OGÓLE
ZDEZYNFEKOWAĆ.

UF, ZAMORDUJĄ MNIE TYMI WYGIĘBASAMI... ALE PRZY-
ZNAJ SAMĄ, CORAZ LEPIEJ
MI WYCHODZI. NIE MIAŁAM
TAKIEJ FORMY OD SZKOŁY
ŚREDNIEJ...

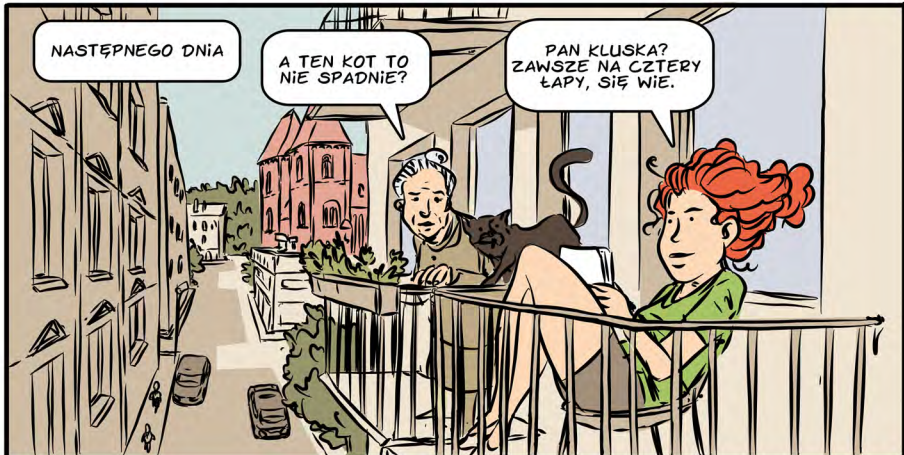
I CO, LAURA SIĘ DO
CIEBIE ODZYWAŁA...?
NA MNIE JEST CAŁY
CZAS OBRAŻONA.

NO... COŚ TAM PIŠE NA
MESENDZERZE, ALE
TYLKO CZEŚĆ-CZEŚĆ,
JAKBYŚMY SIĘ W OGÓLE
NIE ZNAŁY...

JĄ TEŻ SIĘ Z NIĄ POKŁÓCIŁAM.
GŁUPIA SPRAWA... TAK
SIĘ ROZSTALIŚMY, A TERAZ
GRANICE POZAMYKANE I NIE
WIADOMO, ILE TO JESZCZE
POTRWA...

NASTĘPNEGO DNIA

A TEN KOT TO
NIE SPADNIE?

PAN KLUSKA?
ZAWSZE NA CZTERY
ŁAPY, SIĘ WIE.

W SUMIE NAWET NIE
WIEDZIAŁAM, ŻE TO
PANI BALKON...

TRZEBA ŁAPAĆ
SŁONKO, NO NIE? NO I
PRZECIEŻ SAMĄ MI
PORADZIŁAS, ŻEBY
ODCZekać Z ZAKUPAMI.
TO TRZYMAJ JE PRZEZ
NOC NA BALKONIE.

RACJA. ECH...

O, A COŚ TY TAKA MARKOTNA?
STAREJ PANI MARIII MOŻESZ
SIĘ WYPŁAKAĆ.

A BO WIE PANI... PRZED
IZOLACJĄ POKŁÓCIŁAM SIĘ
Z SIOSTRĄ... I ONA WYJE-
CHAŁA... I TERAZ
TERAZ... NIE WIEM, KIEDY
MY ZNOWU BĘDZIEMY SIĘ
MOGŁY SPOTKAĆ W
OGÓLE?

... I CZY BĘDZIEMY
UMIĄLI JESZCZE ZE
SOBĄ ROZMAWIAĆ?

HM, TAKIE BUTY...
CZEGO TAM SIĘ
UCZYŚZ, HISTORII? TO
CZĘKAJ, MOŻE BĘDĘ
UMIAŁA CI POMÓC.

WIESZ, SAMA PAMIĘTAM TAKIE CZASY,
KIEDY BRAT KŁOCIŁ SIĘ Z BRATEM,
OJCIEC Z SYNEM, MATKA Z CÓRKĄ.
SĄSIAD WYSTĘPOWAŁ PRZECIWNKO SĄ-
SIADOWI, CHOĆ WCZEŚNIEJ ŻYLI OBOK
SIEBIE PRZEZ LATA.

TAK JAK MY
WSZYSCY.

1910 R.

ALÉ TO WCALE NIE SPRAWIAŁO, ŻE
ŁATWIEJ BYŁO NAM SIĘ POROZUMIEĆ.
CZASEM MAM WRAŻENIE, ŻE WRĘCZ
PRZECIWNIE.

ZACZEŁO SIĘ WRAZ Z
KONCEM WIELKIEJ WOJNY

KLĘSKA NIEMIEC, ODDRODZENIE POLSKI PO LATACH
ZABORÓW, WIĘSCÍ O ZAWIERUCHACH W ROSJI -
WSZYSTKO TO W INNYM ŚWIETLE POSTAWIŁO SPRAWĘ
PRZYNALEŻNOŚCI PAŃSTWOWEJ GÓRNEGO ŚLĄSKA.

W WYNI SZCZONYM WOJNĄ BERLINIE ZACZYNAŁA SIĘ
WŁASNE REWOLUCJA, BOLSZEWICY PRÓBOWALI PRZE-
JĄĆ WŁADZĘ W MOSKWIE... LUDZIOM NA ŚLĄSKU TEŻ
WYDAWAŁO SIĘ, ŻE I TU MOŻE BYĆ INACZEJ, LEPIEJ,
ŻE W KONCU KOPALNIE PRZEJDĄ W RĘCE GÓRNIKÓW,
A ICH WŁAŚCICIELE BĘDĄ SIĘ MUSIELI UGIĄĆ PRZED
WŁADZĄ ROBOTNIKÓW.

TRAKTAT POKOJOWY Z WERSALU GŁOSIŁ, ŻE KAŻDY
MIESZKANIEC GÓRNEGO ŚLĄSKA BĘDZIE MOĞŁ ZA-
DECYDOWAĆ, CZY CHCE POZOSTAĆ W PAŃSTWIE
NIEMIECKIM, CZY TEŻ WOLI, BY TE ZIEMIE ZOSTAŁY
PRZYŁĄCZONE DO RZECZYPOSPOLITEJ.

TYLKO ŻE TAKIE POSTAWIENIE
SPRAWY NIE ZADOWOLIŁO
ZADNEJ ZE STRON.

STRONNICTWO NIEMIECKIE UWAŻAŁO, ŻE TO SKANDALICZNE I NIEPOTRZEBNE USTĘPSTWA. POLACY WOLELIBY, ŻEBY PRZYZNANO IM GÓRNY ŚLĄSK OD RAZU. A AUTOCHTONI O POGŁĄDACH SEPARATYSTYCZNYCH W OGÓLE CZULI SIĘ ZEPCHNIĘCI NA MARGINES I ZLEKCEWAŻENI.

PO ZAKOŃCZENIU WOJNY ŚLĄSK BYŁ JAK
BOMBA Z KRÓTKIM ŁONTEM, KTÓRY JUŻ
ZACZĄŁ SIĘ TLIĆ. POWOJENNY KRZYŻYŚ
GOSPODARCZY JESZCZE ZAOSTRZEŃ
NASTROJE. TO NIE MOGŁO PRZYNIĘŚĆ
NICZEGO DOBREGO. NA KOPALNIACH I
W HUTACH ZACZĘŁY SIĘ STRAJKI.

NIEMCY, POSIADAJĄCY W SWOIM RĘKU KON-
TROLĘ NAD ADMINISTRACJĄ CYWILNĄ, POLI-
CJĄ I WOJSKIEM, ZAREAGOWALI FAŁĄ RE-
PRESJI I PRÓBOWALI ZDŁAWIĆ OPÓR SIŁA.

AŻ W KOŃCU NAPRAWDĘ
POLAŁA SIĘ KREW...

W MYSŁOWICACH, PODCZAS
DEMONSTRACJI ROBOTNIKÓW
OCZEKUJĄCYCH NA WYPŁATĘ,
NIEMIECKA POLICJA OTWORZY-
ŁA OGIEN DO TŁUMU, GDY TEN
WTARGNĄŁ NA TEREN KOPALNI.

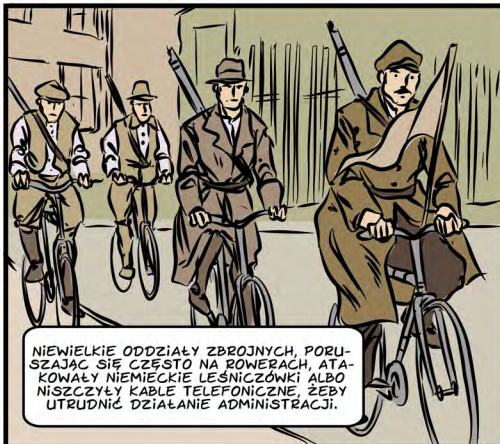
ZGINĘLI LUDZIE...

W TEJ ATMOSFERZE OBYDWIE STRONY ZACZEŁY SIĘ PRZYGETOWYWAĆ DO PLEBISCYTU. NIEMCY, MAJĄC W SWOJĄ RĘKĘ ADMINISTRACJĘ, POSTAWILI NA TERROR POLICYJNY I REPRESJE WOBEC PROPOLSKICH DZIAŁACZY. W ODPOWIEDZI ROZPOCZĘTO STRAJK GENERALNY, A TEN SZYBKO PRZEKSZTAŁCIŁ SIĘ W ROZRUCHY, KTÓRE POTEM NAZWANO PIERWSZYM POWSTANIEM ŚLĄSKIM.

CHOĆ DLA NAS WYGLĄDAŁO TO BARDZIEJ NA WOJNĘ DOMOWĄ, ZWŁASZCZA ŻE KAŻDY Z MOICH BRACI MIAŁ INNE POGŁADY NA TĘ SPRAWĘ... BYŁ SIERPIEN 1919 ROKU. PO WIOSKACH... POWIATACH, NA ULICACH MIAST ROZPOCZĘŁY SIĘ CHAOTYCZNE WALKI.

ROBOTNICZY W ZAKŁADACH GROZILI WRZUCENIEM NARZĘDZI DO PRACUJĄCYCH MASZYN, CO WYWOŁAŁOBY POTĘŻNE EKSPLOZJE I ZATRZYMAŁO PRODUKCJĘ.

NIEWIELKIE ODDZIAŁY ZBROJNYCH, PORUSZAJĄC SIĘ CZĘSTO NA ROWERACH, ATAKOWAŁY NIEMIECKIE LEŚNICZÓWKI ALBO NISZCZYŁY KABELE TELEFONICZNE, ŻEBY UTRUDNIĆ DZIAŁANIE ADMINISTRACJI.

TO TAKŻE WTEDY MOJA RODZINA PODZIELIŁA SIĘ ZUPLENIE. JEDNI BRACIA OPOWIADALI SIĘ ZA POZOSTANIEM W GRANICACH NIEMIECKICH. KOLEJNY WRĄZ Z OJCEM OTWARCIE SPRZYJAŁ POLSCĘ. A NAJMŁODSZY, AŁOŻ, W OGÓLE UWAŻAŁ, ŻE ŚLĄZACY SAMI POWINNI DECYDOWAĆ O SOBIE I SWOICH KOPALNIACH.

JEŚLI DZIŚ UWAŻASZ, ŻE NIE POTRAFICIE Z SIOSTRĄ ZE SOBĄ ROZMAWIAĆ, TO TRZEBA BYŁO ZOBACZYĆ, JAK WYGLĄDAŁA OSTATNIA WSPÓLNA KOLACJA W NASZYM DOMU...

WALKI POWSTAŃCZE W
KRÓTKIM CZASIE OBJĘŁY
POWIATY PSZCZYŃSKI,
RYBNICKI CZY KATOWICKI.

LUDZIE WALCZYLI, CHOĆ BRAKOWAŁO IM
BRONI I ORGANIZACJI. GRANATY RĘCZNE
ROBiono PO DOMACH, A MATERIAŁÓW
DOSTARCZALI GÓRNICZY Z POBLISKICH
KOPALNI.

WALCZYLI GŁÓWNIEMIE MŁODZI, GORĄCE GŁOWY, PORWANI IDEĄ
PRZYŁĄCZENIA ŚLĄSKA DO ODRADZAJĄCEJ SIĘ RZECZYPOSPOLITEJ.
ALE CZYŻ WŁAŚNIE NIE TACY NAJCZĘŚCIEJ CHWYTAJĄ
ZA BRONĘ WE WSZYSTKICH MIEJSCACH I CZASACH?

A MIMO TO REGULARNE
WOJSKA NIEMIECKIE W
CIĄGU KILKU DNI OPA-
NOWAŁY SYTUACJĘ, A
WIĘKSZOŚĆ UCZESTNI-
KÓW POWSTANIA NIE
MOGŁA WRÓCIĆ DO
DOMÓW.

TEN LOS SPOTKAŁ TAKŻE
MOICH SKŁOCONYCH BRACI,
Z KOTÓRYCH CZĘŚĆ SCHRO-
NIŁA SIĘ W POLSCE...

RZECZPOSPOLITA ZRESZTA, ZAJĘTA
PROBLEMAMI ODRADZAJĄCEGO SIĘ
PAŃSTWA I ZWIĄZANA POSTANOWIE-
NIAMI Z WERSALU, NIE MOGŁA REAL-
NIE WSPOMÓC WALCZĄCYCH.

I TAK W KOŃCU NA GÓRNY ŚLĄSK
W STYCZNIU 1920 ROKU WKROCZYŁY
WOJSKA ROZJEMCZE Z WŁOCH I FRANCJI,
KTÓRE MIAŁY PILNOWAĆ PRZESTRZEGA-
NIA PORZĄDKU I ZAPEWNIĆ SPOKÓJ DO
CZASU PLEBISCYTU.

TYLKO ŻE TEN
SPOKÓJ BYŁ WÓW-
CZAS NAJBARDZIEJ
DEFICYTOWYM TO-
WAREM.

NO, ZIMNO JUŻ.
ZRESZTA, PAN
KLUSKA WYGLĄDA
NA GŁODNEGO.

RESZTA NASTĘPNYM
RAZEM. ALE NA NAJBLIŻSZĄ
KARTKÓWKĘ POWINNO CI
CHYBA WYSTARCZYĆ.

TEN TYP TAK MA. ON
ZAWSZE WYGLĄD NA
GŁODNEGO... TO DO
JUTRA, WIDZIMY SIĘ
PRZED ZAKUPAMI!

NIE DOBIJAJ MNIE. JAKOŚ CAŁY CZAS NIE MOŻEMY SIĘ ZEBRAĆ, ŻEBY DO SIEBIE PRZEDZWONIĆ. NO I TE GRANICE ZAMKNIĘTE DALEJ, I NIE WIADOMO, KIEDY TO SIĘ ZMIENI. MAM MORALNIAKA...

A CO, KHM, Z LAURĄ? NA ZACHODZIE BEZ MIAN...?

NO NIC. WIDZIMY SIĘ NA ZAKUPACH NASTĘPNYM RAZEM?

DZIĘKUJĘ, KOCHANIUTKA.

NIE MA SPRAWY. TO CO, PARZYMY HERBATY I DOTLENIAMY SIĘ ZARAZ NA BALKONACH?

STOI

ZACZĘŁY SIĘ
PRZYGOTOWANIA
DO PLEBISYCYTU

Z RAMIENIA RZĄDU RP AKCJĄ PO
STRONIE PROPOLSKIEJ KIEROWAŁ
WOJCIECH KORFANTY. SIEDZIŁA
KOMISARIATU PLEBISYCOTWEGO
ZNAJDOWAŁA SIĘ W BYTOMSKIM
HOTELU „LOMNITZ”

Z OBU STRON ZACZĘŁA SIĘ
ZACIEKŁA AKCJA INFORMACYJNA
I WOJNA PROPAGANDOWA. ORGA-
NIZOWANO ZBIÓRKI PIENIĘŻNE
I WIECE POPARCIA, DRUKOWANO
SETKI BROSZUR, PLAKATÓW
I ULOTEK.

JEDNĄ Z FORM TEJ
WALKI BYŁA TAKŻE
AGITACJA...

W POCIAGACH. GDY GÓRNICZY JECHALI DO PRACY, UMÓWIENI DZIAŁACZE WSIADALI DO WAGONU, UDAJĄC, ŻE SIĘ NIE ZNAJĄ, I ROZPOCZYNAŁI DYSKUSJĘ NAD PLUSAMI PRZYSTĄPIENIA GÓRNEGO ŚLĄSKA DO POLSKI.

ALBO WSZĘDZIE, GDZIE SIĘ DAŁO,
ROZWIESZALI NALEPKI Z HASŁAMI I
RYSUNKAMI; SATYRYCZNYMI PRZEKO-
NUJĄCYMI DO POLSKIEJ SPRAWY.

NIEMCY Z KOLEI ZNÓW POSTAWILI NA REALNĄ SIĘ SŁUŻB ADMINISTRACYJNYCH I GROZILI, ŻE PO PRZYSTĄPIENIU DO RP NASTĄPI ZAPASĆ GOSPODARSTWA GÓRNOŚLĄSKIEGO PRZEMYSŁU.

W KWIEŃNIU 1920 NAJPIERW W MANIFESTACJI PRZESZLI PRZEZ OPOLE NIEMCY, A POTEM W MAJU RUSZYLI NA WIEC POLACY.

GDY MANIFESTANCI ZBLIŻYLI SIĘ DO MOSTU PIASTOWSKIEGO, PRZYWITAŁY ICH BUTELKI I KAMIEŃ BOJÓWEK NIEMIECKICH.

PO STRONIE PROPOLSKIEJ TON NADAWAŁA POLSKA ORGANIZACJA WOJSKOWA GÓRNEGO ŚLĄSKA. PO NIEMIECKIEJ - BRUTALNA POLICJA SICHERHEITSPOLIZEI, ZWANA W SKRÓCIE SIPO ALBO „ZYCHERKA”.

O JEJ BEZWZGLĘDNOŚCI SZYBKO ZACZĘŁY KRAŻYĆ LEGENDY. POWIADANO, ŻE NAJLEPSZYM PRZYJACIELEM ŚLĄZAKA STAŁA SIĘ WTYDE SOLIDNA DĘBOWA PAŁKA, BEZ KTÓREJ W OGÓLE BANO SIĘ WYCHODZIĆ Z DOMU...

CORAZ CZĘŚCIEJ DOCHODZIŁO TEŻ DO STARC ZBROJNYCH, KTÓRE Z TRUDEM PACYFIKOWALI ŻOŁNIERZE WOJSK SOJUSZNICZYCH.

BYWAŁO, ŻE NAWET NA ULICACH MIAST STRZELANO SIĘ Z BRONI PALNEJ. W BYTOMIU NIEMCY ZAATAKOWALI ÓW HOTEL, W KTÓRYM ZNAJDOWAŁA SIĘ SIEDZIBA POLSKIEJ KOMISJI PLEBISCYTOWEJ.

KILKU ZABARYKADOWANYCH W ŚRODKU ŚLĄZKÓW OSTRZELIWAŁO SIĘ PRZED SZTURMUJĄCYM Z ZEWNĄTRZ TŁUMEM.

W GLIWICACH TAJNA JEDNOSTKA NIEMIECKA UKRYŁA MAGAZYN BRONI NA CMENTARZU MIEJSKIM. JAK SIĘ OKAZAŁO, BYŁA TO TYLKO PUŁAPKA NA ALIANTÓW. GDY FRANCUZI UDALI SIĘ NA MIEJSCE, ŻEBY SPRAWDZIĆ DONOS, ZDETONOWANO ŁADUNKI I CAŁY GROBOWIEC WYLECIAŁ W POWIETRZE.

AŻ W KOŃCU, NA SKUTEK NIESPRAWDZONEJ INFORMACJI O ZAJĘCIU WARSZAWY PRZEZ WOJSKA BOLSZEWICKIE, NIEMCY OTWARCIE ZACZĘLI DOMAGAĆ SIĘ ODWOŁANIA PLEBISCYTU.

ZNÓW DOSZŁO DO GWALTOWNYCH STARC, WOJSKA FRANCUSKIE INTERWENIOWAŁY Z UŻYCIEM BRONI PALNEJ, BYŁY OFIARY, W TYM ZABITY W KATOWICACH PRZEZ NIEMIECKI TŁUM POLSKI LEKARZ.

W ODPOWIEDZI ŚLĄZACY PONOWNIE CHWYCIŁI ZA BRON I 19 SIERPNIĄ 1920 R. PO RAZ DRUGI STANĘLI DO WALKI.

TYM RAZEM PRECZYJNIE OKREŚLIŁO CELE POWSTANIA: LIKWIDACJĘ STRONNICZEJ POLICJI NIEMIECKIEJ I STWORZENIE OPARTEJ NA PARYTECIE NARODOWYM POLICJI PLEBISCYTOWEJ.

I ZNOW WALCZONO O KAŻDĄ ULICĘ, DOM, LEŚNICZÓWKĘ, A DO STAĆ DOCHODZIŁO NAWET W RESTAURACJACH.

MOI BRACIA I TYM RAZEM
ZNALEŻLI SIĘ PO RÓŻNYCH
STRONACH BARYKADY...

NAWET NIE WIEDZIAŁAM,
CO SIĘ U NICH DZIEJE, I
CZY W OGÓLE JESZCZE...
ŻYJĄ...

KĄŻDY DZIEŃ MOĞŁ
PRZYNIEŚĆ NAJGOR-
SZĄ Z WIEŚCI.

TYMCZASEM W CIĄGU KILKU DNI POWSTAŃCY ZAJĘLI POWIATY NADGRANICZNE I WIĘKSZOŚĆ OBSZARU PRZEMYSŁOWEGO. NIE UDAŁO SIĘ TYLKO OPANOWAĆ WIĘKSZYCH MIAST, GDZIE STACJONOWAŁY ODDZIAŁY SIPO LUB SIŁY ZAGRANICZNYCH OBSERWATORÓW. FRANCUSCY ŻOŁNIERZE I OFICEROWIE CZĘSTO ZRESZTĄ OTWARCIE SYMPATYZOWALI Z POLAKAMI.

WPRAWDZIE DO OSTATECZNEGO ROZSTRZYGNIECIA ZBROJNEGO NIE DOSZŁO, ALE GDY OGŁOSZONO ZAWIESZENIE BRONI, STRONA PROPOLSKA I TAK MOGŁA MÓWIĆ O DUŻYM SUKCESIE.

NAJWAŻNIEJSZE, ŻE W KONCU ROZWIĄZANO SIPO, A W JEJ MIEJSCIE UTWORZONO POLICJĘ PLEBISCYTOWĄ, W KTÓREJ SKŁAD WCHODZILI TYM RAZEM FUNKCJONARIUSZE POLSCY I NIEMIECCY.

WALKI ZATEM USTAŁY. ALE JAK TO CZĘSTO BYWA, OKAZAŁO SIĘ, ŻE TO TYLKO CISZA PRZED BURZĄ.

ALE SIĘ
ROZPADAŁO...

TO CO, MOŻE SZARPNIEMY
W JAKĄS PLANSZÓWCZKĘ?
DAWNO NIE GRALIŚMY.
KUJESZ TYLKO NA TYM
BALKONIE I KUJESZ...

NAUKA PRZEZ TEAMSA
TO NAJCZYSTSZE ZUO.
WSPÓŁCZESNA DZIEW-
CZYNA MUSI SOBIE
JAKOŚ RADZIĆ.

ALE ZA GRĘ DZIĘKI,
JAKOŚ NIE JESTEM
W NASTROJU.

NO, PANIE KLUSKA.
PRZYDAŁOBY MI SIĘ
JAKIEŚ WSPARCIE.
RAZ KOZIE ŚMIERĆ.

LAURA...?

ALE SIĘ
POROBIŁO,
NIE?

WIESZ... CHYBA
TROCHĘ ZA TOBĄ
TĘSKNIĘ.

JA TEŻ,
GŁĘPIA, A
MYŚLAŁAŚ,
ZE NIE?

TO CZEMU TAK
WYJECHAŁAŚ?

TERAZ TO JA
JUŻ SAMA NIE
WIEM. JAKOŚ TAK
WYSZŁO...

A WY, JAK SOBIE RA-
DZICIE? Z MAMĄ TEŻ
JESZCZE NA SERIO
NIE POGADAŁAM...

ZADZWOŃ, NA
PEWNO SIĘ
UCIESZY.

NO WIEM,
WIEM, ALE
TAK JAKOŚ...

A TATO TO W OGÓLE
ODJECHAŁ. ZACZAŁ
NORMALNIE UCZYĆ
SIĘ PIEC CIASTA...

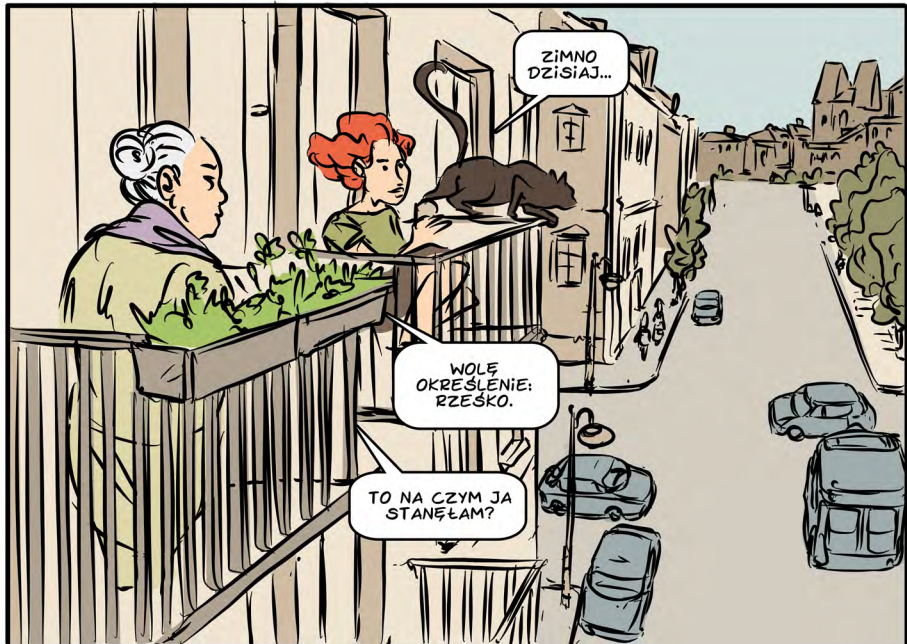
...A JA POMAGAM PANI MARIII.
TAKA STARUSZKA, ZRESZTĄ
ŚWIETNA. NO WIESZ, ZAKUPY,
APTEKA. CZĘSTO ZDARZA SIĘ
NAM OSTATNIO ROZMAWIAĆ.

HA, HA, LEPIEJ PÓŹNO NIŻ
WCAŁE. CZEKAM, AŻ W
KONCU DOJRZEJE DO
SPRZĄTANIA ŁAZIENKI.

KOLEJNE DNI
ODMIERZAŁA
RUTYNA IZOLACJI

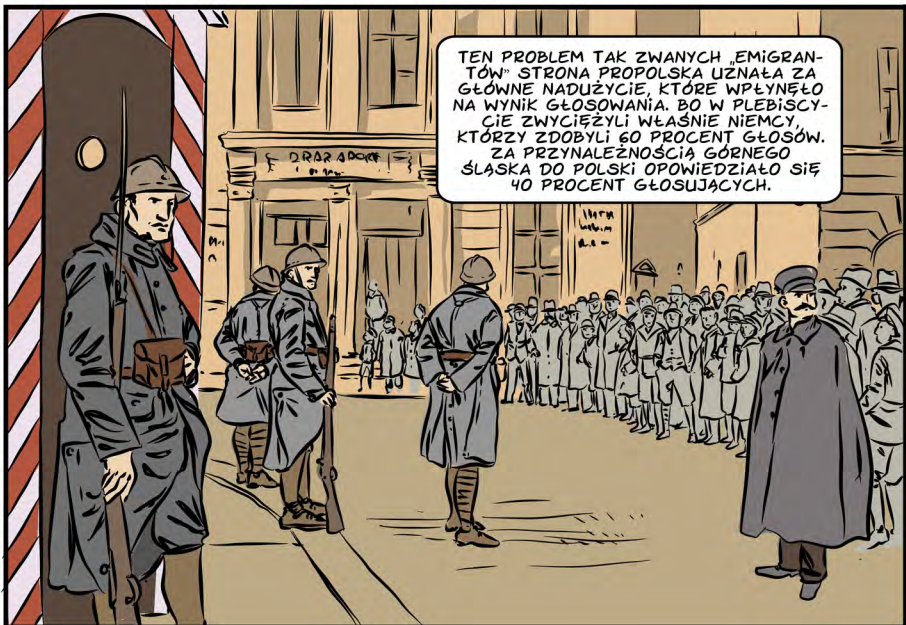

DŁUGO WYCZEKIWANY PLEBISCYT NA GÓRNYM
ŚLĄSKU ODBYŁ SIĘ 20 MARCA 1921 R.

WZIĘŁO W NIM UDZIAŁ PRAWIE
1,2 MILIONA OSÓB, WŚRÓD NICH
NIEMAL 200 TYSIĘCY PRZYJEZD-
NYCH Z GŁĘBI RZESZY, KTÓRZY
URODZILI SIĘ NA ŚLĄSKU, ALE
PÓŹNIEJ OPUSZCILI TE TERENY.

TEN PROBLEM TAK ZWANYCH „EMIGRANTÓW” STRONA PROPOLSKA UZNAŁA ZA
GŁÓWNE NADUZYSZCIE, KTÓRE WPŁYNEŁO
NA WYNIK GŁOSOWANIA. BO W PLEBISCY-
CIE ZWYCIĘZYLI WŁAŚNIE NIEMCY,
KTÓRZY ZDOBYLI 60 PROCENT GŁOSÓW.
ZA PRZYNALEŻNOŚCIĄ GÓRNEGO
ŚLĄSKA DO POLSKI OPowiedziało SIĘ
40 PROCENT GŁOSUJĄCYCH.

ALE I PLEBISCYT NIE ROZWIĄZAŁ SPRAWY. EMOCJE BYŁY JUŻ ZBYT WIELKIE, NAPIĘCIE SIEGNĘŁO ZENITU. PO OGŁOSZENIU WYNIKÓW NIEMCY ZAŻĄDAŁI PRZYŁĄCZENIA CAŁEGO GÓRNEGO ŚLĄSKA DO NIEMIEC. POLACY SPRZECIWILI SIĘ - CHcieli WYTYCZENIA NOWYCH GRANIC, ZGODNIE Z WYNIKAMI, TAK ŻEBY POWIATY, KTÓRE GŁOSOWAŁY ZA POLSKĄ, ZNALAZŁY SIĘ W GRANICACH RZECZYSPOLITEJ.

WOJCIECH KORFANTY POCZĄTKOWO SKŁANIAŁ SIĘ KU ROZSTRZYgniĘCIOM DYPLMATYCZNYM. PÓZNIJ JEDNAK, KIEDY NIEMIECKIE ŻĄDANIA ZACZEŁY ZYSKIWAĆ POPARCIE MIĘDZYNARODOWE, ZDECYDOWAŁ SIĘ NA WYSTĄPIENIE ZBROJNE. TRZECIE Z POWSTAN NA GÓRNYM ŚLĄSKU MIAŁO BYĆ SWOISTĄ MANIFESTACJĄ WOLI ŚLĄZAKÓW O PRO-POLSKICH SYMPATIACH, A ZARAZEM FAKTEM DOKONYM, PRZED KTÓRYM ZAMIERZANO POSTAWIĆ ADMINISTRACJĘ NIEMIECKĄ.

NA ŚLĄSK PRZYBYWAŁI OCHOTNICZY Z RZECZYSPOLITEJ, SKĄD PRZEMYCANO TEŻ BRON I AMUNICJĘ, A PLANY WALK UKŁADANO BYŁY RAZEM Z POLSKIMI OFICERAMI. JEDNAK I TYM RAZEM POLSKI RZĄD NIE POPARŁ OFICJALNIE PLANU WALK.

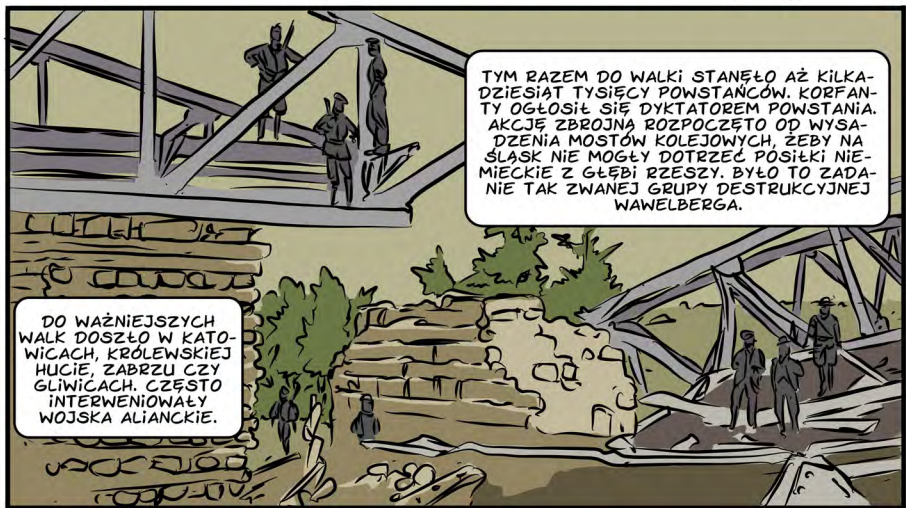
JESLI POWSTAŃCOM BRAKOWAŁO BRONI, ZABIERALI ONI ZE SOBĄ SIEKIERĘ ALBO ŁOM. INNI MIELI SZABLE I GRANATY RĘCZNE, ZAKOPANE W ZIEMI PO OSTATNICH WALKACH ALBO JESZCZE PO WIELKIEJ WOJNIE.

TU PRZED USTALONYM DNIEM ZRYWU GROMADZONO SIĘ CZĘSTO PO SZYNKACH I GOSPODACH, I CZEKANO NA SYGNAŁ DO ATAKU.

AŻ W KONCU 2 MAJA 1921 R. „KORFANCIARZE” - JAK NAZYWANO ZWOLENNIKÓW PRZYŁĄCZENIA SIĘ DO POLSKI - OGŁOSILI STRAJK GENERALNY. „HAIMACIARZE” - ZWOLENNICY POZOSTANIA W GRANICACH NIEMIEC - NIE KAZALI IM CZEKAĆ NA SWOJĄ ODPOWIEDŹ. STRAJK SZYBKO PRZEKSZTAŁCIŁ SIĘ W TRZECIE POWSTANIE ŚLĄSKIE.

TYM RAZEM DO WALKI STANĘŁO AŻ KILKADZIESIĄT TYSIĘCY POWSTANCÓW. KORFANTY OGŁOSIŁ SIĘ DYKTATOREM POWSTANIA. AKCJĘ ZBROJNĄ ROZPOCZĘTO OD WYSADZENIA MOSTÓW KOLEJOWYCH, ŻEBY NA ŚLĄSK NIE MOGLY DOSTRZEĆ POŚILKI NIEMIECKIE Z GŁĘBI RZESZY. BYŁO TO ZADANIE TAK ZWANEJ GRUPY DESTRUKCYJNEJ WAWELBERGA.

DO WAŻNIEJSZYCH WALK DOSZŁO W KATOWICACH, KRÓLEWSKIEJ HUCIE, ZABRZU CZY GLIWICACH. CZĘSTO INTERWENIOWAŁY WOJSKA ALIANKI.

KATOWICE POWSTANCY ZAJĘLI NAD RANEM 3 MAJA, W ROCZNICĘ UCHWALENIA KONSTYTUCJI.

OSTRY OPÓR STAWIAŁA NIEMIECKA POLICJA, KTÓRA JEDNAK POKONANO I ROZBROJONO. WTEDY DO AKCJI WKROCZYLI FRANCUZI, KTÓRZY NAKAZALI POLAKOM WYCOFAĆ SIĘ Z MIASTA.

ZNÓW PO WSIACH I MIASTECZKACH WYBUCHŁY ZACIEKŁE WALKI, W KTÓRYCH WALCZONO O KAŻDY BUDYNEK I ULICĘ.

NIEMCY JEDNAK WKRÓTCE OTRZĄSNĘLI SIĘ Z ZASKOCZENIA. MIMO TO DO TEGO CZASU POWSTANCY ZDAŻYLI ZAJĄĆ ZNACZNĄ CZĘŚĆ OBSZARÓW PLEBISCYTOWYCH.

WALKI PRZYBIERAŁY CORAZ WIĘKSZY ROZMACH I CORAZ BARDZIEJ PRZYPOMIŁY REGULARNE STARCIA, A NIE POTYCZKI ULICZNE O OGRANICZONEJ SKALI.

NA TORACH POJAWIŁY SIĘ POCIĄGI PANCERNE.

A WŚRÓD UZBROJENIA ŚMIERCIONOŚNA BRŃN MASZYNOWA.

LECZ CHOĆ TYM RAZEM POWSTANCY BYLI JUŻ LEPIEJ WYPOSAŻENI, WCIAŻ NAJCZĘŚCIEJ WALCZYNO ZA POMOCĄ TEGO WSZYSTKIEGO, CO NA CO DZIEŃ BYŁO POD RĘKĄ. ROWERY MUSIAŁY ZASTĄPIĆ ŁŁANÓW, A WOZY TRANSPORTOWE OKUTE PRZEZ GÓRNIKÓW BŁACHĄ - TANKI.

MY TEŻ MIAŁYŚMY RĘCE
PEŁNE ROBOTY. KOBIETY
PROWADZIŁY SZKOLENIA
SANITARNE, PEŁNIŁY FUNK-
CJĘ KURIEREK, PROWADZI-
ŁY POCZTĘ POLOWĄ, OB-
SŁUGIWAŁY ŁĄCZNOŚĆ,
URUCHAMIAŁY JADŁODAJNIE
I ZAJMOWAŁY SIĘ OPIEKĄ
NAD RANNymi.

NIERAZ POD GRADEM KUL I POCISKÓW
ARMATNICH TRZEBA BYŁO POSUWAĆ
SIĘ NA PIERWSZĄ LINIĘ FRONTU, BY
PRZYJŚĆ Z POMOCĄ RANNYM, CZĘSTO
ZAŁEDWIE KILKUNASTOLETNIM CHŁOP-
COM. STRACH BYŁO NA TO PATRZEĆ.

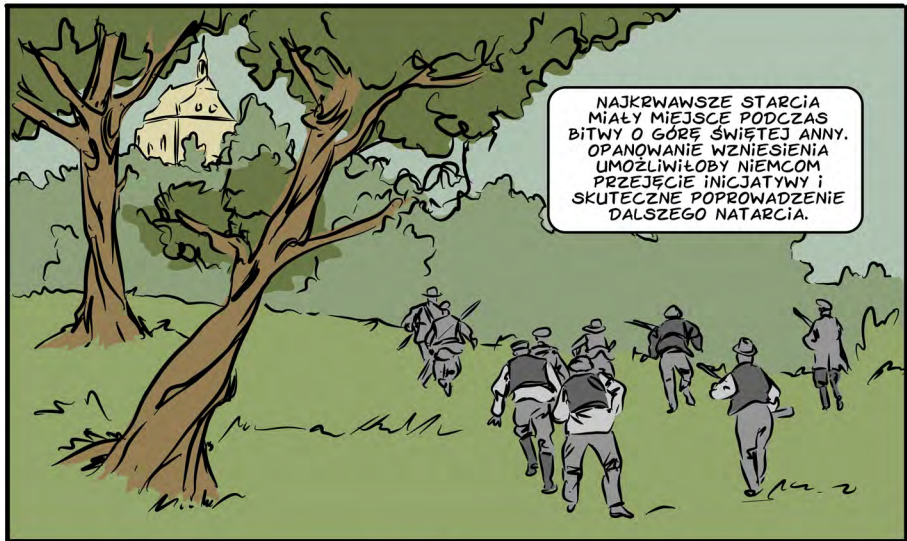

WOJNA... WOJNA NIE
ZMIENIA SIĘ NIGDY.

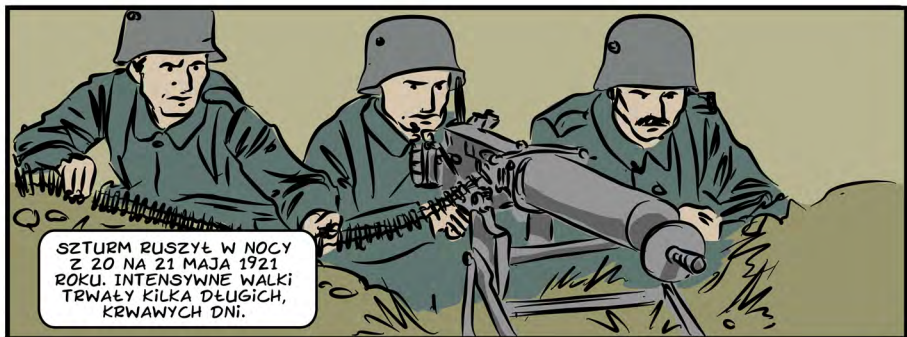

A ŚMIERĆ NA POLU BITWY
ZAWSZE JEST TAK SAMO
STRASZNA.

I WTEDY SZALA WALK
ZACZĘŁA SIĘ PRZECHYLAĆ
NA STRONĘ NIEMCÓW.

NAJKRWAWSZE STARCIA
MIAŁY MIEJSCE PODCZAS
BITWY O GÓRĘ ŚWIĘTEJ ANNY.
OPANOWANIE WZNIESIENIA
UMOŻLIWIŁOBY NIEMCOM
PRZEJĘCIE INICJATYWY I
SKUTECZNE POPROWADZENIE
DALSZEGO NATARCIA.

SZTURM RUSZYŁ W NOCY
Z 20 NA 21 MAJA 1921
ROKU. INTENSYWNE WALKI
TRWAŁY KILKA DŁUGICH,
KRWAWYCH DNI.

AŻ W KONCU NIEMCY PRZEŁAMALI
OBRONĘ I ZAJĘLI POZYCJĘ NA WZGÓR-
RZU, SKĄD MIELI DOGÓDNOŚĆ DO
ROZWINIĘCIA UDERZENIA NA TERENY
JUŻ ZAJĘTE PRZEZ POLAKÓW.

POWODZENIE CAŁEJ
AKCJI POWSTANCZEJ
STANĘŁO POD ZNAKIEM
ZAPYTANIA.

KONTROFENSYWA SIŁ PROPOLSKICH TRWAŁA AŻ
DO 24 CZERWCA, ALE POWSTANCOM NIE UDAŁO
SIĘ JUŻ ODZYSKAĆ STRACONYCH POZYCJI.

W POKLISKIM KĘDZIERZYNIE, W PRAWIE PIĘCIODNIOWYM BOJU O WĘZEŁ KOLEJOWY, MIASTO CO RUSZ PRZECHODZIŁO Z RĄK DO RĄK. ALE I TU TAKŻE OSTATECZNIE ZWYCIĘŻYLI NIEMCY.

AŻ W KOŃCU, GDY IMPET NATARCIA I KONTROFENSYWY ZATRZYMAŁY SIĘ W IMPASIE, WALKI USTAŁY. ZNOW ROZPOCZĘTO ROKOWANIA DYPLOMATYCZNE.

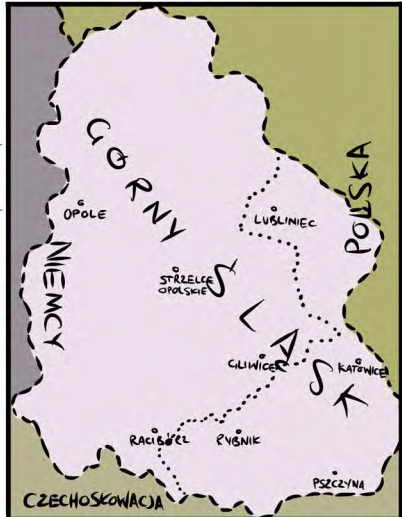

OSTATECZNIE LIGA NARODÓW ZADECYDOWAŁA SIĘ WYTYCZYĆ NOWĄ GRANICĘ POLSKO-NIEMIECKĄ NA SPÓRNYM TERYTORIUM. I WÓWCZAS OKAZAŁO SIĘ, ŻE ICH DECYZJE BYŁY KORZYSTNIEJSZE NIŻ POSTANOWIENIA POKOJOWE ZAPROPONOWANE WCZEŚNIEJ. CHOCIAŻ WIĘC POD KOŃCZ DZIAŁAŃ ZBROJNYCH INICJATYWĘ UZYSKAŁI NIEMCY, OSTATECZNIE POSTAWA POWSTAŃCÓW NIE POSZŁA NA MARNE.

NA GÓRNYM ŚLĄSKU STWORZONO WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE A NA TERENACH, KTÓRE PRZYPADŁY NIEMCOM, REJENCJĘ OPOLSKĄ.

I TAK OSTATECZNIE RZECZPOSPOLITA OTRZYMAŁA PRAWIE JEDNĄ TRZECIĄ TERYTORIUM PLEBISCYTOWEGO, NA KTÓRYM MIESZKAŁA NIEMAL POŁOWA MIESZKAŃCÓW GÓRNEGO ŚLĄSKA. CO WIĘCEJ ZNAJDOWAŁO SIĘ TAM AŻ 75% KOPALNI I 60% HUT ORAZ ODLEWNI ŻELAZA, KTÓRE WKRÓTCE MIAŁY SIĘ STAĆ PODSTAWĄ PRZEMYSŁU ODRADZAJĄCEGO SIĘ PANSTWA.

I WTEDY DOPIERO
MOGLIŚMY WRÓCIĆ
DO DOMU.

PRZYNAJMNIEJ CI,
KTÓRZY PRZETRWALI TE
WSZYSTKIE BURZE...

NAJMŁODSZY Z MOICH
BRACI, ALOJZ, NIESTETY
NIE DOŻYŁ TEGO TRUD-
NEGO POJEDNANIA.

MY WSZYSCY TEŻ BYLIŚMY
PORANIENI, Z BLIŹNAMI,
KTÓRE MIAŁY SIĘ LECZYĆ
PRZEZ NASTĘPNE LATA.

ALE PRZYNAJMNIEJ MOGLIŚMY
ZNOWU SPOTKAĆ SIĘ RAZEM.
I PRZYNAJMNIEJ SPRÓBOWAĆ
SOBIE WYBACZYĆ.

I TO JUŻ
WSZYSTKO?

DZIECKO... TO
ZAWSZE JEST DO-
PIERO POZĄTEK.

SŁYSZAŁAŚ? POWOLI BĘ-
DZIEMY WYCHODZILI Z IZO-
LACJI. PIERWSZA FALA PAN-
DEMII PONOC SIĘ KONCZY...

PANI MARIA
BĘDZIE MOGŁA
WRESZCIE ODE
MNI ODPOCZAĆ.

KTO?

NO, TA SENIORKA,
KTÓREJ ROBIĘ
ZAKUPY. NIE MÓW,
ŻE NIE SŁYSZAŁAŚ,
JAK Z NIĄ ROZMA-
WIAM NA BALKONIE?

COŚ TAM DO SIEBIE
MAMROTAŁAŚ, ALE MY-
SŁAŁAM, ŻE TAK PILNIE
POWTARZASZ HISTORIĘ...

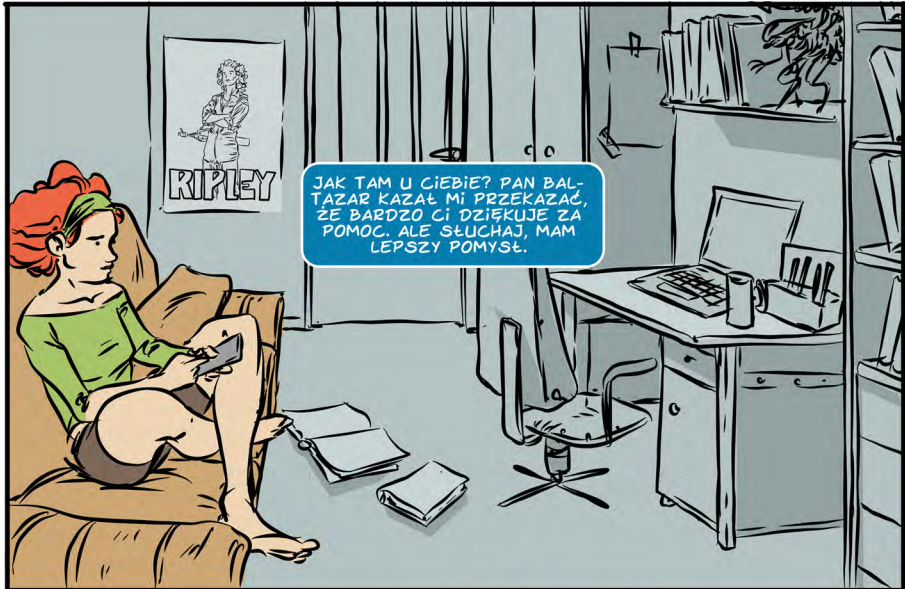
MIESZKA DRZWI
OBOK? PIERWSZE
SŁYSZĘ...

DZIWNE.

PLING
PLING

JAK TAM U CIEBIE? PAN BALTAZAR KAZAŁ MI PRZEKAZAĆ, ŻE BARDZO CI DZIĘKUJE ZA POMOC. ALE SŁUCHAJ, MAM LEPSZY POMYSŁ.

KUPMY JAKIEŚ PORZADNE CIACHO I ODWIEDZMY GO JESZCZE JUTRO, CO? BO BRZMIĄŁ, JAKBY MIAŁ SIĘ ZE MNĄ ZEGNAĆ... ŻEBY NIE POMYŚLAŁ, ŻE JAK KONIEC IZOLACJI, TO OD RAZU WSZYSCY O NIM ZAPOMNIELI.

ŚWIETNY POMYSŁ. NAJPIERW PÓJDIEMY DO PANA BALTAZARA, A POTEM DO MOJEJ PANI MARIII.

NO! MOŻE W KOŃCU DOWIEM SIĘ O NIJ CZEGOS WIĘCEJ... NIC MI DOTĄD O NIJ NIE MÓWIŁAŚ, NORMALNIE JAK NIE TY.

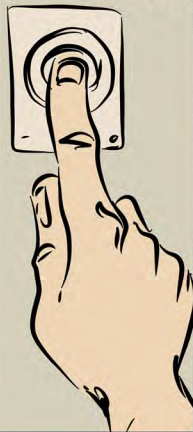

DZIWNIE... WYGLĄDA,
JAKBY NIKT TUTAJ NIE
MIESZKAŁ OD LAT.

TEŻ TO ZAUWAŻYŁAŚ?
NORMALNIE JAKBYŚMY
POMYLILI ADRES...

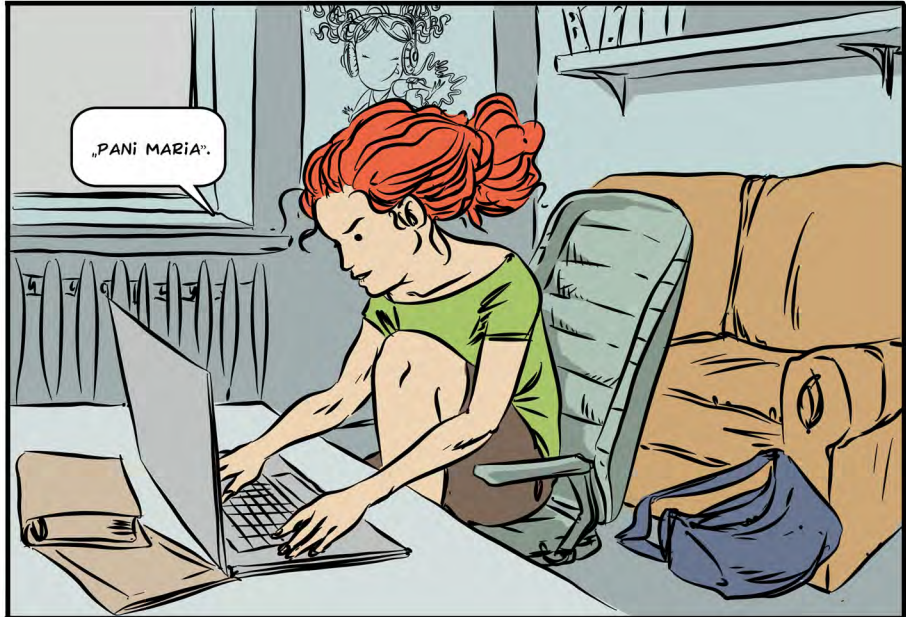
DING
DONG

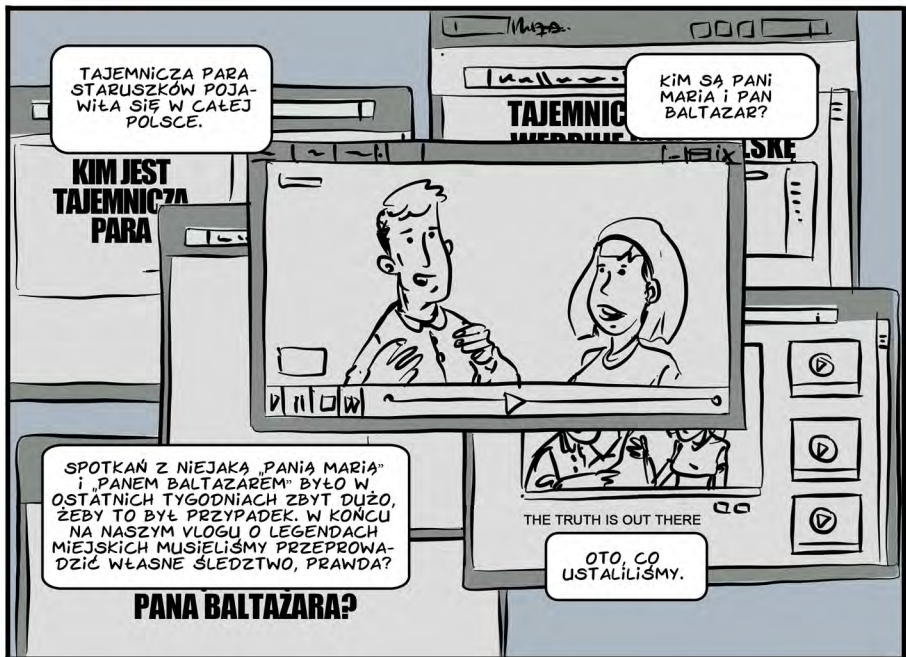
DOBRA, CHODŹ,
MUSIMY TO WY-
BADAĆ.

„PANI MARIA”.

MŁODZIEŻ W CAŁEJ POLSCE PISZE O WSTRZASAJĄCYCH HISTORIACH Z MINIONYCH CZASÓW - WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ, WRZEŚNIA '39, POWSTANIA WARSZAWSKIEGO - KTÓRE W CZASIE IZOLACJI OPWIĘDZIAŁ IM JEDEN Z TEJ DWOJKI „STARUSZKÓW”.

CZASEM MIĘLI KRÓTKIE LUB DŁUGIE WŁOSY, WYGLĄD RÓŻNIŁ SIĘ SZCZEGÓŁAMI. OPISY SĄ JEDNAK BARDZO PODOBNE W TYM WZGLĘDZIE.

CZYŻBYŚMY NAMIERZYLI WSPÓŁCZESNĄ WARIACJĘ NA TEMAT „KRÓLA DUCHA” SŁOWACKIEGO? NIE ZNACIE? TO POGUGLAJCIE!

JAREK, WIDZIAŁEŚ?

NORMALNIE NIE DO UWIERZENIA, ŻE MNIE TEŻ TO SPOTKAŁO

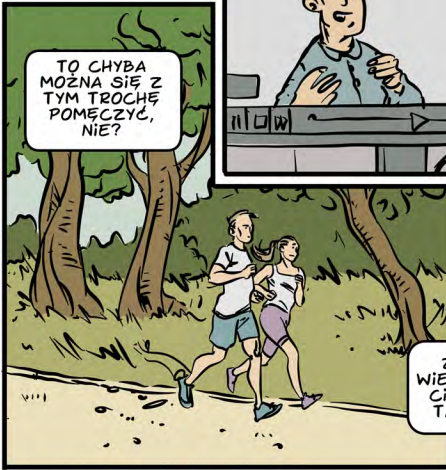
NIKOMU NIESTETY NIE UDAŁO SIĘ ICH NAGRAĆ NA TELEFONIE.

PRZEANALIZOWALIŚMY WSZYSTKIE TE HISTORIE I DOSZLIŚMY DO WNIOSKU, ŻE ICH WSPÓLNYM MIANOWNIKIEM JEST: ODWAGA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ. TAK, WIEMY, JAK TO DZISIAJ BRZMI...

ALE POMYŚLCIE - CZY NOWE CZASY TEŻ NIE WYMAGAJĄ WYTRWAŁOŚCI I ODWAGI? DZIS O ODPOWIEDZIALNOŚCI JEST O TYLE ŁATWIEJ, ŻE WYSTARCZY ZAKŁADĄC MASECZKĘ I DOKŁADNIE MYĆ RĘCE, ŻEBY URATOWAĆ CZYJŚ ŻYCIĘ.

TO CHYBA MOŻNA SIĘ Z TYM TROCHĘ POMĘCZYĆ, NIE?

ZWŁASZCZA JAK WIESZ, ŻE PATRZĄ NA CIĘBIE WETERANI Z TAMTYCH CZASÓW.

"PANI MARIA"? PRZECIEŻ JA TEŻ KOGOŚ TAKIEGO SPOTKAŁAM. CHYBA MUSZĘ CI COŚ OPowiedzieć...

